Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
YVES BOT
prednesené 15. januára 2013 [1]

Vec C-529/11

Olaitan Ajoke Alarape,
Olukayode Azeez Tijani
proti
Secretary of State for the Home Department

[návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) London (Spojené kráľovstvo)]

„Voľný pohyb osôb — Smernica 2004/38/ES — Právo na trvalý pobyt — Článok 16 — Legálny pobyt — Pobyt založený na článku 12 nariadenia (EHS) č. 1612/68“

1. Predložený návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka, na jednej strane, podmienok na získanie odvodeného práva na pobyt rodičom dieťaťa, ktorému bolo priznané právo študovať v hostiteľskom členskom štáte na základe článku 12 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva [2] a, na druhej strane, možnosti tak pre dieťa, držiteľa práva na pobyt založeného na tomto článku 12, ako aj pre jeho rodiča, majúceho odvodené právo na pobyt, získať právo na trvalý pobyt na základe článku 18 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS [3].

2. Tieto otázky, ktoré predložil Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London (Spojené kráľovstvo), ma vedú najmä k opätovnému preskúmaniu pojmu legálny pobyt v zmysle smernice 2004/38, ktorý je základným pojmom, pretože podmieňuje uznanie postavenia osoby s trvalým pobytom, ktoré nepochybne predstavuje zásadnú reformu [4] tejto smernice.

3. Smernica 2004/38 kodifikuje existujúce nástroje a integruje judikatúru v oblasti voľného pohybu osôb, pričom zakladá slobodu pohybu na postavení občana Únie, ktoré má byť, podľa formulácie potvrdenej po prvýkrát Súdnym dvorom v rozsudku Grzelczyk [5] a odvtedy opakovanej [6], základným postavením štátnych príslušníkov členských štátov.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15.

3 — Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46.

4 — Pozri v tomto zmysle CARLIER, J.-Y.: Le devenir de la libre circulation des personnes dans l'Union européenne: regard sur la directive 2004/38. In: *Cahiers de droit européen*. 2006, s. 13 a nasl., s. 23 a 28, ako aj ILIOPOULOU, A.: Le nouveau droit de séjour des citoyens de l'Union et des membres de leur famille: la directive 2004/38/CE. In: *Revue du Droit de l'Union Européenne*. 2004, s. 523 a nasl. a s. 539.

5 — Rozsudok z 20. septembra 2001 (C-184/99, Zb. s. I-6193, bod 31).

6 — Pozri rozsudok z 15. novembra 2011, Dereci a i. (C-256/11, Zb. s. I-11315, bod 62).

4. Zatiaľ čo skoršia právna úprava sa obmedzila na začiatočné uznanie práva „zostať natrvalo“ na území členského štátu niektorým kategóriám taxatívne vymenovaných osôb,[7] táto smernica zakotvuje, v prospech občanov Únie a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa počas piatich rokov legálne zdržiavali na území členského štátu, právo na trvalý pobyt, ktoré priznáva migrujúcim osobám neporovnateľnú výhodu tým, že zachováva ich prítomnosť, ktorá môže byť spochybnená iba z naliehavých dôvodov verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti,[8] a ruší pretrvávajúce obmedzenia zásady rovnosti zaobchádzania v porovnaní so štátnymi príslušníkmi hostiteľského členského štátu.[9]

5. Základné podmienky vyžadované na účely získania postavenia osoby s trvalým pobytom sú uvedené v časti I kapitoly IV smernice 2004/38.

6. Podľa článku 16 tejto smernice s názvom „Všeobecné pravidlo pre občanov Únie a ich rodinných príslušníkov“:

„1. Občania Únie, ktorí sa legálne zdržiavali počas nepretržitého obdobia piatich rokov v hostiteľskom členskom štáte, majú právo trvalého pobytu v tomto členskom štáte. Toto právo nepodlieha podmienkami uvedeným v kapitole III.

2. Odsek 1 sa uplatňuje tiež na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a legálne sa zdržiavali s občanom Únie v hostiteľskom členskom štáte počas nepretržitého obdobia piatich rokov.

3. Nepretržitosť pobytu nie je ovplyvnená dočasnou neprítomnosťou nepresahujúcou spolu šesť mesiacov ročne, ani neprítomnosťou dlhšieho trvania v dôsledku povinnej vojenskej služby, ani neprítomnosťou trvajúcou maximálne dvanásť za sebou nasledujúcich mesiacov v dôsledku vážnych dôvodov, ako sú napríklad tehotenstvo a pôrod, vážna choroba, štúdium alebo odborné vzdelávanie, alebo vyslanie do iného členského štátu alebo tretej krajiny.

4. Právo trvalého pobytu po jeho získaní sa môže odobrať iba v prípade neprítomnosti v hostiteľskej krajine počas obdobia dlhšieho ako dva za sebou idúce roky.“

7. Okrem toho článok 18 smernice 2004/38 s názvom „Získanie práva trvalého pobytu niektorých rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátni príslušníci členského štátu“ stanovuje:

„Bez toho, aby bol dotknutý článok 17, rodinní príslušníci občana Únie podliehajúceho článkom 12 ods. 2 a 13 ods. 2, ktorí spĺňajú podmienky stanovené v týchto článkoch, získajú právo trvalého pobytu potom čo sa legálne zdržiavali počas obdobia piatich za sebou idúcich rokov v hostiteľskom členskom štáte.“

8. Hoci táto smernica zrušila a kodifikovala väčšinu skorších právnych predpisov práva Únie týkajúcich sa voľného pohybu osôb, ponechala bez zmeny znenie článku 12 nariadenia č. 1612/68, ktoré bolo zrušené a nahradené od 16. júna 2011 nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie[10].

7 — Pozri články 2 a 3 nariadenia Komisie (EHS) č. 1251/70 z 29. júna 1970 o práve pracovníkov zostať na území členského štátu po ukončení zamestnania v tomto štáte (Ú. v. ES L 142, s. 24; Mim. vyd. 05/001, s. 32) a smernicu Rady 75/34/EHS zo 17. decembra 1974 o práve štátnych príslušníkov členského štátu zostať na území iného členského štátu po ukončení samostatnej zárobkovej činnosti (Ú. v. ES L 14, s. 10; Mim. vyd. 05/001, s. 170).

8 — Pozri článok 28 ods. 2 smernice 2004/38.

9 — Pozri článok 24 ods. 2 tejto smernice.

10 — Ú. v. EÚ, L 141, s. 1.

9. Podľa článku 12 nariadenia č. 1612/68, teraz článok 10 nariadenia č. 492/201:

„Deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, sa prijímajú na všeobecnovzdelávacie, učňovské a odborné štúdium v tomto štáte za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu, ak tieto deti majú bydlisko na jeho území.

Členské štáty podporia všetky snahy, aby týmto deťom umožnili navštevovať uvedené štúdium za čo najlepších podmienok.“

10. Prejednávaná vec, ktorá spočíva v spore medzi, na jednej strane, matkou a jej synom, obidvoma štátnymi príslušníkmi tretieho štátu, a, na druhej strane, Secretary of State for the Home Department, z dôvodu, že zamietol ich žiadosť o priznanie práva na trvalý pobyt, nastoľuje dve série otázok, ktoré majú rozdielnu náročnosť.

11. Prvá otázka, ktorá je už zväčša vyriešená judikatúrou, sa týka podmienok, za ktorých rodič plnoletého študujúceho dieťaťa môže získať právo na pobyt na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68.

12. Druhá otázka, doteraz neznáma, ale ktorej riešenie sa zdá byť vo veľkej miere dotknuté nedávnou judikatúrou, sa týka toho, či obdobia pobytu dosiahnuté na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68 môžu založiť právo na trvalý pobyt na základe smernice 2004/38.

13. Skutkové okolnosti veci samej prebiehali takto.

14. Pani Alarape, narodená 9. júla 1970, je matkou pána Tijaniho, narodeného 28. februára 1988. Obidvaja sú nigérijskej štátnej príslušnosti a do Spojeného kráľovstva vstúpili ilegálne v roku 2001. Žalobcovia vo veci samej v nadväznosti na manželstvo pani Alarape s francúzskym štátnym príslušníkom, pánom Salamaom, získali povolenie na pobyt v Spojenom kráľovstve ako rodinní príslušníci občana Únie, ktoré uplynulo 17. februára 2009.

15. Keďže Secretary of State for the Home Department 29. januára 2010 zamietol ich žiadosť o získanie práva na trvalý pobyt v postavení rodinných príslušníkov štátneho príslušníka Únie, ktorý po dobu dlhšiu ako päť rokov vykonával svoje práva, pani Alarape a pán Tijani podali odvolanie na First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (Spojené kráľovstvo), ktorý ich odvolanie zamietol, domnievajúc sa, že jemu predložené dokumenty iba preukazujú, že pán Salama bol počas dvoch rokov zamestnancom.

16. Žalobcovia vo veci samej teda podali dovolanie na Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London.

17. Tento súd uvádza, že pani Alarape a pán Salama sa rozviedli 16. februára 2010 a že pani Alarape vykonávala v Spojenom kráľovstve samostatnú zárobkovú činnosť na čiastočný úväzok, ktorá jej zabezpečovala mesačný príjem okolo 1 600 GBP, z ktorého platila dane a odvody na poistné. Pán Tijani, ktorý v rokoch 2006 až 2008 pracoval na polovičný úväzok, študoval dennou formou štúdia od svojho príchodu do Spojeného kráľovstva, absolvoval štúdium na univerzite, získal bakalársky a magisterský titul a bol prijatý na univerzitu v Edinburghu (Spojené kráľovstvo) na účely doktorandského štúdia. Počas tohto štúdia plánoval žiť v Edinburghu u univerzitného učiteľa.

18. Podľa Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, žalobcovia vo veci samej, ktorí niesli dôkazné bremeno, boli schopní preukázať iba skutočnosť, že pán Salama vykonával práva vyplývajúce z práva Únie iba v období od februára 2004 do apríla 2006. V tejto súvislosti vnútroštátny súd zdôrazňuje, že hoci odchod pána Salamaa zo spoločného bydliska manželov mohol sťažiť získanie dôkazov týkajúcich sa jeho profesijného zázemia, žalobcovia nepožiadali o vydanie predbežného opatrenia.

19. Vnútroštátny súd spresňuje, že článok 12 ods. 3 smernice 2004/38, ktorý stanovuje zachovanie práva na pobyt rodinných príslušníkov v prípade úmrtia alebo odchodu občana Únie, sa mu nezdá byť uplatniteľný, pretože v prejednávanom prípade nenastala ani jedna z dvoch situácií uvedených v tomto ustanovení.

20. Naproti tomu sa domnieva, že treba preskúmať otázku, či žalobcovia vo veci samej majú alebo nemajú právo na pobyt na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68.

21. Za týchto podmienok Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je na to, aby bol rodič kvalifikovaný ako ‚osoba, ktorá sa o dieťa skutočne stará', a aby tak odvodzoval právo na pobyt od dieťaťa, ktoré dovŕšilo vek 21 rokov a ktoré vykonáva právo na prístup k vzdelaniu podľa článku 12 nariadenia č. 1612/68…, potrebné, aby bolo toto dieťa:

a) závislé na tomto rodičovi;

b) bývalo s týmto rodičom v spoločnej domácnosti a

c) prijímalo od tohto rodiča citovú podporu?

2. Ak na účely oprávnenia na toto odvodené právo na pobyt nie je potrebné, aby rodič preukázal, že všetky tri vyššie uvedené okolnosti boli splnené, postačuje preukázať, že bola splnená iba jedna alebo iba dve z nich?

3. Pokiaľ ide o [prvú otázku písm. b)], ide o bývanie v spoločnej domácnosti so svojím rodičom/rodičmi aj vtedy, ak dospelé dieťa, ktoré je študentom, žije počas obdobia štúdia mimo domova (s výnimkou prázdnin a príležitostných víkendov)?

4. Pokiaľ ide o [prvú otázku písm. c)], je potrebné, aby citová podpora poskytovaná zo strany rodiča mala konkrétnu podobu (t. j. aby bola bezprostredná alebo fyzicky blízka), alebo postačuje, ak ide o bežné citové puto medzi rodičom a dospelým dieťaťom?

5. Ak osoba mala právo na pobyt na základe práva Únie podľa článku 12 nariadenia č. 1612/68… nepretržite po dobu dlhšiu ako päť rokov, postačuje to na účely získania práva na trvalý pobyt podľa kapitoly IV smernice 2004/38…, ktorá sa týka ‚práva na trvalý pobyt', a na účely vydania dokumentu potvrdzujúceho trvalý pobyt podľa článku 19 tej istej smernice?"

I – Posúdenie

A – *O prvých štyroch otázkach*

22. Svojimi prvými štyrmi otázkami sa vnútroštátny súd v podstate pýta na podmienky, ktoré musí splniť rodič dieťaťa, aby mu bolo priznané odvodené právo na pobyt na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68.

23. Tento článok zveruje deťom štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, právo na prístup k všeobecnovzdelávaciemu, učňovskému a odbornému štúdiu v tomto štáte za rovnakých podmienok, ako je priznané štátnym príslušníkom tohto štátu, ak tieto deti majú bydlisko na území daného štátu.

24. Na základe tohto ustanovenia, ktoré priznáva deťom migrujúcich zamestnancov právo na rovnosť zaobchádzania v prístupe k štúdiu, Súdny dvor vo svojom rozsudku zo 17. septembra 2002, Baumbast a R[11], uznal samostatné právo na pobyt dieťaťu občana Únie, ktorý má postavenie migrujúceho pracovníka alebo bývalého migrujúceho pracovníka, ak si toto dieťa želá pokračovať vo svojom štúdiu v hostiteľskom členskom štáte. Domnieval sa, že brániť tomuto dieťaťu pokračovať v školskej dochádzke v hostiteľskom členskom štáte tým, že sa mu odmietne povolenie na pobyt, môže mať povahu odrádzania občana Únie od výkonu jeho práva na voľný pohyb.

25. Okrem toho, Súdny dvor po tom, ako pripomenul, že odmietnutie uznať rodičom dieťaťa, ktoré študuje, možnosť zotrvať v hostiteľskom členskom štáte, môže pozbaviť dieťa práva, ktoré mu bolo priznané normotvorcom Únie, uznal možnosť rodičov „skutočne sa starajúcich“ o toto dieťa dovolávať sa v hostiteľskom členskom štáte práva na pobyt odvodeného od článku 12 nariadenia č. 1612/18.[12]

26. Súdny dvor ďalej vo svojom rozsudku z 23. februára 2010, Teixeira[13], preskúmal vplyv dosiahnutia plnoletosti dieťaťa na právo na pobyt, ktorého držiteľom je jeho rodič v postavení osoby, ktorá sa o neho skutočne stará. Spresnil tak, že právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte, prislúchajúce rodičovi starajúcemu sa o dieťa migrujúceho pracovníka, keď toto dieťa v tomto štáte študuje, zaniká dosiahnutím plnoletosti dieťaťa, „ibaže by dieťa naďalej potrebovalo prítomnosť a starostlivosť tohto rodiča, aby mohlo pokračovať vo svojom vzdelávaní a dokončiť ho“.[14]

27. Súdny dvor teda už vo vyššie citovanom rozsudku Teixeira poskytol principiálnu odpoveď na štyri prvé otázky položené vnútroštátnym súdom a spresnil, že právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte, ktoré prislúcha rodičovi skutočne sa starajúcemu o dieťa migrujúceho pracovníka, keď toto dieťa v tomto štáte študuje, zaniká dosiahnutím plnoletosti tohto dieťaťa, ibaže by toto dieťa naďalej potrebovalo prítomnosť a starostlivosť tohto rodiča.

28. Keďže Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, svoju otázku obmedzuje na situáciu dieťaťa staršieho ako 21 rokov, pričom tým považuje za samozrejmé, že situácia rodičov plnoletého dieťaťa, ktoré je ale mladšie ako 21 rokov, musí byť podobná situácii rodičov neplnoletého dieťaťa, zdá sa mi byť hneď na úvod potrebné zdôrazniť, že táto premisa je vo svetle judikatúry Súdneho dvora zjavne nesprávna.

29. Treba pripomenúť, že právo na štúdium stanovené v článku 12 nariadenia č. 1612/68 bolo vykladané autonómnym spôsobom[15] v súlade s jeho vlastnými cieľmi integrácie pracovníkov a ich detí do spoločenského života hostiteľského členského štátu, na základe čoho Súdny dvor predovšetkým dospel k záveru, že vekový limit stanovený predchádzajúcimi článkami 10 a 11 tohto nariadenia, zrušenými smernicou 2004/38, nebol uplatniteľný.[16]

30. Riešenie prijaté Súdnym dvorom v už citovanom rozsudku Teixeira teda možno na dieťa uplatniť od dosiahnutia plnoletosti. Zatiaľ čo dosiahnutie plnoletosti dieťaťa nemá vplyv na pôvodné práva dieťaťa, opačná zásada uvedená v tomto rozhodnutí pre odvodené právo, ktorého držiteľom je rodič skutočne sa starajúci o dieťa, spočíva v strate práva na pobyt, pričom predĺženie tohto práva aj po dosiahnutí plnoletosti dieťaťa je možné iba výnimočne. Táto zásada vychádza z domnienky o schopnosti plnoletého dieťaťa postarať sa o seba, ale táto domnienka je vyvrátiteľná, pretože je možné predložiť dôkaz o opaku spočívajúci v zachovaní závislosti dieťaťa od svojho rodiča.

11 — Rozsudok C-413/99, Zb. s. I-7091.

12 — Tamže, bod 73.

13 — Rozsudok C-480/08, Zb. s. I-1107.

14 — Tamže, body 86 a 87.

15 — Rozsudok z 23. februára 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, Zb. s. I-1065, bod 35). Pozri tiež rozsudok Teixeira (už citovaný, bod 46 a citovanú judikatúru).

16 — Rozsudok zo 4. mája 1995, Gaal (C-7/94, Zb. s. I-1031, bod 25). Pozri tiež rozsudky Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (už citovaný, bod 35) a Teixeira (už citovaný, body 82 a 83).

31. Formulácia, ktorú si zvolil Súdny dvor, sa mi zdá byť dostatočne jasná. Vyplýva z nej, že právo na pobyt rodiča študujúceho dieťaťa je stanovené ako právo „podmienené“, „uzavreté“, ktorého predĺženie nad rámec dosiahnutia plnoletosti dieťaťa možno pripustiť iba v prípade, ak je toto predĺženie nevyhnutné na to, aby dieťa mohlo dokončiť štúdium. Zachovanie tohto práva je teda výsledkom určitého testu potrebnosti, ktorý musia vykonať vnútroštátne orgány.

32. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že vzdelávací cieľ, ktorý sa spája so zachovaním práva nad rámec dosiahnutia plnoletosti dieťaťa, zodpovedá základu tohto práva, ktorý mu priznala judikatúra Súdneho dvora, založenom na potrebnom účinku práva na vzdelanie detí, ktoré by mohlo byť úplne pozbavené podstaty, ak by sa rodičom detí odmietla možnosť osobne sa o ne starať počas ich štúdia. [17]

33. V konečnom dôsledku vnútroštátnym súdom prináleží práve vo svetle tohto vzdelávacieho cieľa posudzovať, či dieťa potrebuje alebo nepotrebuje prítomnosť a starostlivosť svojho rodiča na účely štúdia a dokončenia tohto štúdia.

34. Vymedzenie otázky, či plnoleté dieťa naďalej potrebuje alebo nepotrebuje prítomnosť a starostlivosť svojho rodiča na účely štúdia a dokončenia tohto štúdia je, podľa môjho názoru, skutkovou otázkou, ktorú má vyjasniť vnútroštátny súd so zreteľom na všetky okolnosti daného prípadu.

35. Domnievam sa tiež, že Súdny dvor nemôže odpovedať na prvé štyri otázky, ktoré by ho prinútili opustiť oblasť práva a zaoberať sa skutkovými okolnosťami, čo prináleží vnútroštátnym súdom, vrátane slobody posúdenia im predložených dôkazov, ktorá nemôže a ani nesmie byť vymedzená definíciou presných kritérií.

36. V tejto súvislosti treba mať na zreteli, že rôzne skutočnosti, ktoré možno zohľadniť, nepredstavujú skutočné kritériá alebo podmienky, ktorých neexistencia by znemožnila získať odvodené právo na pobyt, ale skôr jednoduché indície umožňujúce preukázať, že dieťa, hoci dosiahlo plnoletosť, naďalej potrebuje prítomnosť a starostlivosť svojho rodiča.

37. Nie je možné vypracovať vyčerpávajúci zoznam týchto indícií, ktoré nemôžu byť posudzované samostatne, ale vo vzájomnej súvislosti a musia byť vyvážené.

38. Uvediem teda iba tri skutočnosti zdôraznené vnútroštátnym súdom, ktoré sa mi zdajú byť relevantné.

39. Skutočnosťou, ktorú treba zohľadniť, je teda preukázané pretrvávanie finančnej závislosti dieťaťa od svojho rodiča po dosiahnutí jeho plnoletosti. Na rozdiel od stanoviska Spojeného kráľovstva sa domnievam, že premisa, podľa ktorej rodič starajúci sa o dieťa môže pokračovať v zabezpečovaní tejto finančnej podpory z tretieho štátu, nezodpovedá realite. Ako tvrdil zástupca pani Alarape vo svojich ústnych pripomienkach, nie je vôbec zrejmé, že rodič môže vo svojom štáte pôvodu alebo v inom treťom štáte získať prácu, ktorá by mu ponúkla rovnocennú odmenu, ako je odmena, ktorá mu v hostiteľskom členskom štáte umožňuje podporovať potreby študujúceho dieťaťa. Navyše nevidím žiaden záujem, ktorý by mal hostiteľský členský štát na tom, aby pozbavil študenta finančnej podpory pochádzajúcej od rodiny a viedol ho k využitiu systému sociálnej pomoci tohto štátu.

40. Tiež je možné zohľadniť stupeň citovej blízkosti medzi rodičom a jeho plnoletým dieťaťom, pričom sa nezdá byť nevyhnutné, aby táto citová podpora mala osobitnú kvalitu, blízkosť alebo intenzitu. [18]

17 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Teixeira (už citovaný, bod 71).

18 — V tejto súvislosti poznamenávam, že Európsky súd pre ľudské práva, ktorý viackrát pripustil, že vzťahy medzi mladými dospelými, ktorí si ešte nezaložili svoju vlastnú rodinu, a ich rodičmi, sa môžu považovať za rodinný život, nevyžaduje, aby tieto vzťahy mali osobitnú intenzitu. Zatiaľ čo francúzska vláda vo veci Bousarra v. Francúzsko (pozri rozsudok ESĽP z 23. septembra 20120, Boussara v. Francúzsko) tvrdila, že sťažovateľ, ktorý bol slobodný a bezdetný dospelý, nepreukázal, že má so svojimi rodičmi vzťahy závislosti, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako „iné ako obvyklé citové vzťahy“ (§ 34), Európsky súd pre ľudské práva však vyvodil existenciu práva na ochranu rodinného života bez vyžadovania dôkazu o špeciálnych citových vzťahoch.

41. Napokon zohľadniť sa môže aj kritérium spoločného bydliska, nie je však považované za rozhodujúce. Hoci Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, zdôrazňuje, že v už citovanom rozsudku Baumbast a R Súdny dvor rozhodol, že osoba, ktorá sa o dieťa skutočne stará, musí mať možnosť bývať s dieťaťom v hostiteľskom členskom štáte, podľa môjho názoru nepovýšil spoločné bydlisko na podmienku práva na pobyt, ale iba považoval v tejto veci, ktorá sa týkala maloletých detí, za preukázanú skutočnosť, že rodič starajúci sa o deti, s nimi býval. Okrem toho, za okolností veci vedúcej k vydaniu už citovaného rozsudku Teixeira, ktoré, ako správne tvrdí Európska komisia, sú prejednávanej veci bližšie, Súdny dvor podriadil odvodené právo na pobyt iba „prítomnosti" rodiča a poskytovaniu „starostlivosti". Nemyslím si však, že možno *a priori* vylúčiť, že dieťa môže potrebovať prítomnosť a starostlivosť svojich rodičov pod zámienkou, že muselo opustiť domov, aby mohlo študovať a dokončiť toto štúdium.

42. V konečnom dôsledku zastávam názor, že nie je potrebné odpovedať na prvé štyri otázky položené vnútroštátnym súdom, pretože posúdenie, či dieťa migrujúceho pracovníka aj naďalej potrebuje po dosiahnutí plnoletosti prítomnosť a starostlivosť rodiča, ktorý sa o neho skutočne stará, aby mohlo študovať a dokončiť toto štúdium, je skutková otázka, ktorá patrí výlučne do právomoci vnútroštátneho súdu, ktorému prináleží rozhodnúť v závislosti od osobitných okolností prípadu.

B – *O piatej otázke*

43. Svojou piatou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či dieťa, ktoré vykonáva právo študovať v súlade s článkom 12 nariadenia č. 1612/68, a rodič, ktorý sa oň skutočne stará, získajú, pokiaľ sa na základe tohto ustanovenia zdržiavali na území hostiteľského členského štátu viac ako päť rokov, právo na trvalý pobyt stanovené v smernici 2004/38.

44. Podmienky nadobudnutia práva na trvalý pobyt rodinnými príslušníkmi občana Únie, ktorí nemajú štátnu príslušnosť členského štátu, sú uvedené v článku 16 ods. 2 a v článkoch 17 a 18 tejto smernice.

45. Na základe článku 16 ods. 2 uvedenej smernice tieto osoby získavajú právo na trvalý pobyt na území hostiteľského štátu pod podmienkou, že sa na jeho území „legálne zdržiavali" s občanom Únie počas nepretržitého obdobia piatich rokov.

46. Článok 17 ods. 3 smernice 2004/38 odchylne od požiadavky legálne sa zdržiavať počas nepretržitého obdobia piatich rokov s občanom Únie stanovuje, že rodinní príslušníci pracovníka alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, ktorí sa s ňou zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu, bez ohľadu na štátnu príslušnosť, majú právo na trvalý pobyt v hostiteľskom členskom štáte, ak samotný občan Únie mohol získať právo na trvalý pobyt pred uplynutím nepretržitého obdobia piatich rokov preukázaním, že dosiahol dôchodkový vek, prestal vykonávať činnosť v dôsledku trvalej neschopnosti pracovať alebo že vykonáva činnosť v inom členskom štáte, pričom si uchováva miesto svojho pobytu v hostiteľskom členskom štáte. Rovnako, ak občan Únie umrie pred získaním práva na trvalý pobyt, jeho rodinní príslušníci právo na trvalý pobyt môžu získať, ak sa pracovník zdržiaval na území hostiteľského členského štátu aspoň dva roky alebo ak jeho úmrtie bolo dôsledkom pracovného úrazu alebo choroby z povolania, alebo ak pozostalý manželský partner stratil svoju štátnu príslušnosť tohto členského štátu po sobáši s uvedeným pracovníkom.

47. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 17 smernice 2004/38, článok 18 tejto smernice napokon stanovuje, že v prípade úmrtia alebo odchodu občana Únie, rozvodu, zrušenia manželstva alebo skončenia registrovaného partnerstva, jeho rodinní príslušníci získajú právo na trvalý pobyt po tom, čo sa legálne zdržiavali počas obdobia piatich za sebou idúcich rokov v hostiteľskom členskom štáte, ak spĺňajú podmienky uvedené v článku 12 ods. 2 a v článku 13 ods. 2 tejto smernice, ktoré od dotknutých osôb vyžadujú, okrem iných podmienok, že musia byť schopné preukázať pred získaním práva na trvalý pobyt, že samy spĺňajú rovnaké podmienky, ako sú podmienky uvedené v článku 7 ods. 1 písm. a), b) alebo d) tejto smernice.

48. Súdny dvor spresnil, ktoré obdobia môžu byť zohľadnené na účely získania práva na trvalý pobyt stanoveného v článku 16 smernice 2004/38.

49. Vo svojom rozsudku zo 7. októbra 2010, Lassal[19], ktorý sa týkal francúzskej štátnej príslušníčky v postavení „pracovníčky“ v zmysle práva Únie v období od januára 1999 do februára 2005, Súdny dvor, ktorý zdôraznil, že získanie práva na trvalý pobyt sa neuvádza v právnych predpisoch Únie prijatých na uplatnenie článku 18 ES pred príchodom smernice 2004/38, sa však domnieval, že pri výpočte nepretržitého obdobia pobytu päť rokov potrebného na získanie práva trvalého pobytu treba zohľadniť nielen obdobia pobytu nasledujúce po konečnom dátume prebratia uvedenej smernice, ale tiež predtým dosiahnuté obdobia pobytu „podľa právnych predpisov Únie“.

50. Neskôr spresnil, že obdobia pobytu dosiahnuté pred 30. aprílom 2006 iba na základe povolenia na pobyt platne vydaného podľa smernice Rady 68/360/EHS z 15. októbra 1968 o odstránení prekážok pohybu a pobytu pracovníkov členských štátov a ich rodín v rámci spoločenstva[20] a bez toho, aby boli splnené podmienky na priznanie akéhokoľvek práva na pobyt, nemožno považovať za legálne na účely získania práva na trvalý pobyt podľa článku 16 ods. 1 smernice 2004/38.[21]

51. Vo svojom rozsudku z 21. decembra 2011, Ziolkowski a Szeja[22], sa Súdny dvor, ktorý skúmal štruktúru smernice 2004/38, domnieval, že „pod pojmom legálny pobyt, ktorý je obsiahnutý vo výraze ‚ktorí sa legálne zdržiavali‘ nachádzajúcom sa v článku 16 ods. 1 smernice 2004/38, sa musí rozumieť pobyt v súlade s podmienkami stanovenými v tejto smernici, najmä tými, ktoré sú uvedené v jej článku 7 ods. 1“[23], z čoho vyvodil záver, že občana Únie, ktorý zavŕšil viac ako päťročný pobyt na území hostiteľského členského iba na základe vnútroštátneho práva tohto štátu nemožno považovať za osobu, ktorá získala právo na trvalý pobyt.

52. Súdny dvor teda podriadil uznanie práva na trvalý pobyt dodržaniu podmienok stanovených v článku 7 smernice 2004/38 na predĺženie práva na vstup a pobyt dlhšieho ako tri mesiace.

53. Uvedený článok 7 od dotknutých osôb vyžaduje, aby preukázali, že sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby, alebo majú dostatočné zdroje pre seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia svojho pobytu, a že majú komplexné krytie nemocenského poistenia v hostiteľskom členskom štáte, alebo že sú príslušníkmi rodiny, už založenej v hostiteľskom členskom štáte, osoby spĺňajúcej tieto požiadavky.

54. Vláda Spojeného kráľovstva, dánska vláda a Komisia na jednej strane a asociácia AIRE Centre for Advice on Individual Rights in Europe[24] a pani Alarape na druhej strane uprednostňujú diametrálne odlišný výklad judikatúry Súdneho dvora.

55. Prví odvodzujú z už citovaného rozsudku Ziolkowski a Szeja, že štátny príslušník tretieho štátu, ktorý získal právo na pobyt počas nepretržitého obdobia piatich rokov na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68, nemôže vyvodzovať iba z tejto jednej skutočnosti právo na trvalý pobyt na základe smernice 2004/38.

19 — Rozsudok C-162/09, Zb. s. I-9217.

20 — Ú. v. ES, L 257, s. 13; Mim. vyd. 05/001, s. 27.

21 — Pozri rozsudok z 21. júla 2011, Dias (C-325/09, Zb. s. I-6387, bod 66).

22 — Rozsudok C-424/10 a C-425/10, Zb. s. I-14035.

23 — Tamže, bod 46.

24 — Ďalej len „AIRE Centre“.

56. V podstate sa domnievajú, že právo na pobyt založené na článku 12 nariadenia č. 1612/68 je opodstatnené iba v rozsahu, aký je potrebný na to, aby sa dieťaťu umožnilo ukončiť štúdium v hostiteľskom členskom štáte, že toto právo, ktoré je odlišné od práv na pobyt založených na smernici 2004/38, nezodpovedá podmienkam uvedeným v článku 7 tejto smernice a že niektoré obdobia pobytu dosiahnuté na základe tejto smernice sa nezohľadňujú na účely získania práva na trvalý pobyt, ak nie sú splnené podmienky týkajúce sa výkonu zárobkovej činnosti alebo držby dostatočných zdrojov. [25]

57. AIRE Centre sa naopak domnieva, že osoba, ktorá mala právo na pobyt na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68 počas nepretržitého obdobia piatich rokov, získava analogicky s článkom 16 smernice 2004/38 právo na trvalý pobyt v dotknutom členskom štáte. AIRE Centre, ktorá pripomína, že konečným cieľom tohto ustanovenia je zaistiť integráciu pracujúcich občanov Únie a ich rodiny v hostiteľskom členskom štáte, a zdôrazňuje, že päťročný pobyt sa považuje za dostatočný ukazovateľ určitej integrácie, na podporu tejto tézy tvrdí, že ustanovenia nariadenia č. 1612/68, ktoré zostali účinné po prijatí smernice 2004/38, sa musia spolu s ňou považovať za súčasť legislatívneho balíka, a že analogické uplatnenie uvedeného článku 16 ods. 2 bude viesť k výsledku sledovanému Súdnym dvorom, teda k jednotnému uplatňovaniu práva Únie, ktoré sa vymyká nestálostiam rôznych vnútroštátnych právnych poriadkov.

58. Pani Alarape, ktorá plne súhlasí s pripomienkami AIRE Centre, vo svojich ústnych pripomienkach prednesených na pojednávaní dodáva, že neexistuje nijaký dôvod na prehodnotenie už citovanej judikatúry Lassal, ktorá implikuje zohľadnenie celého obdobia pobytu dosiahnutého na základe právneho predpisu predchádzajúceho smernici 2004/38. Zdôrazňuje, že v prejednávanej veci existuje obdobie pobytu, ktoré predchádzalo aprílu 2006, ktoré preto musí byť zohľadnené, a uvádza, že nie je žiaden dôvod domnievať sa, že pobyt kvalifikovaný ako „legálny“ pred rokom 2006 by potom takto kvalifikovaný byť nemal. Domnieva sa, že už citovaný rozsudok Ziolkowski a Szeja bol vydaný vo veľmi odlišnej situácii, v ktorej sa žalobca dovolával práva na pobyt na základe svojho vnútroštátneho práva.

59. Podľa pani Alarape by odmietnutie postavenia osoby s trvalým pobytom malo odrádzajúce účinky predovšetkým preto, lebo nadobudnutá kvalifikácia v hostiteľskom členskom štáte by mohla stratiť užitočnosť v štáte, ktorého má dieťa štátnu príslušnosť, a dieťa by sa nemuselo cítiť integrované, ak by vedelo, že sa nikdy nemôže stať osobou s trvalým pobytom napriek tomu, že by dlhodobo študovalo.

60. Napokon uvádza, že tak jej syn, ako aj ona sama v každom prípade spĺňajú kritériá článku 7 smernice 2004/38.

61. Úvaha pani Alarape teda vychádza z dvojakej premisy, podľa ktorej, na jednej strane, už citovaný rozsudok Ziolkowski a Szeja vylúčil obdobia pobytu dosiahnuté na základe vnútroštátneho práva, a, na druhej strane, už citovaný rozsudok Lassal umožnil zohľadnenie akéhokoľvek obdobia pobytu dosiahnutého na základe právneho predpisu, ktorý predchádzal smernici 2004/38.

62. Tieto dve premisy sa mi zdajú byť nesprávne.

63. Domnievam sa totiž, že z už citovaného rozsudku Ziolkowski a Szeja jasne vyplýva, že Súdny dvor odlíšil obdobia pobytu, ktoré umožňujú získanie práva na trvalý pobyt, od období, ktoré to neumožňujú, nie v závislosti od pôvodu práva, ale od jeho povahy. Inak povedané, Súdny dvor nepostavil právo Únie proti vnútroštátnym právam, ale obdobia pobytu, ktoré zodpovedajú hospodárskym podmienkam uvedeným v článku 7 ods. 1 smernice 2004/38, proti tým, ktoré tieto požiadavky nespĺňajú.

25 — Komisia ako príklad uvádza článok 12 ods. 2 a článok 13 ods. 2 smernice 2004/38, ktoré sa týkajú zachovania práva na pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín v prípade úmrtia alebo odchodu občana Únie a skončenia manželstva.

64. Súdny dvor tak v odpovedi na prvú otázku položenú vnútroštátnym súdom zdôraznil, že občana Únie, ktorý splnil podmienku pobytu na území hostiteľského členského štátu počas viac ako päť rokov výlučne na základe vnútroštátneho práva, nemožno považovať za občana, ktorý získal právo na trvalý pobyt, „pokiaľ počas tohto pobytu nesplnil podmienky uvedené v článku 7 ods. 1 tej istej smernice“ [26], z čoho *a contrario* vyplýva, že ak dotknutá osoba, hoci vykonávala pobyt na základe vnútroštátneho práva, splnila okrem toho tieto podmienky, mohla získať právo na trvalý pobyt.

65. Navyše Súdny dvor v odpovedi na druhú otázku spresnil, že obdobia pobytu na území hostiteľského členského štátu, ktoré dosiahol štátny príslušník iného štátu pred pristúpením tohto štátu k Európskej únii, sa musia zohľadniť na účely získania práva na trvalý pobyt, pokiaľ boli tieto obdobia dosiahnuté v súlade s podmienkami uvedenými v článku 7 ods. 1 smernice 2004/38. Možno teda predpokladať, že tieto obdobia pobytu mohli byť dosiahnuté iba na základe vnútroštátneho práva hostiteľského členského štátu. [27]

66. Vo svetle tohto rozsudku, ktorého riešenie bolo prevzaté v rozsudku zo 6. septembra 2012, Czop a Punakova [28], je teda zrejmé, že obdobie pobytu dosiahnuté výlučne na základe vnútroštátneho práva, ale za podmienok, ktoré sú v súlade s podmienkami stanovenými smernicou 2004/38, môže byť zohľadnené na účely získania práva na trvalý pobyt. V praxi ide o obdobia pobytu dosiahnuté občanom Únie alebo jeho rodinným príslušníkom pred dátumom prebratia smernice 2004/38 alebo štátnym príslušníkom tretieho štátu pred pristúpením tohto štátu k Únii.

67. Zostáva vyriešiť, či naopak môže byť zohľadnené obdobie pobytu dosiahnuté na základe práva Únie, ale bez dodržania podmienok článku 7 smernice 2004/38.

68. Už citovaný rozsudok Lassal, zohľadnený samostatne, by mohol byť na prvý pohľad uvádzaný v prospech kladnej odpovede na túto otázku, pretože na účely získania práva na trvalý pobyt pripúšťa zohľadnenie akéhokoľvek obdobia pobytu dosiahnutého „podľa právnych predpisov Únie“, ktoré predchádzali dátumu prebratia smernice 2004/38, pričom neobmedzuje toto zohľadnenie na niektoré vymedzené prípady, napríklad také, v ktorých predchádzajúce právo už stanovovalo právo na trvalý pobyt.

69. Dosah uvedeného rozsudku však musí byť posúdený s ohľadom na skutkové okolnosti zistené Súdnym dvorom a spresnenia, ktoré poskytol už citovaný rozsudok Ziolkowski a Szeja. Súdny dvor zdôraznil, že pani Lassal mala postavenie „‚pracovníka‘ v zmysle práva Únie“ [29], z čoho vyplýva, že pred nadobudnutím účinnosti smernice 2004/38 spĺňala rovnaké podmienky, ako boli podmienky neskôr stanovené v článku 7 tejto smernice. Vo svetle už citovaného rozsudku Ziolkowski a Szeja nemožno vykonať iné posúdenie ako také, z ktorého vyplynie, že na to, aby bol pobyt dosiahnutý pred dátumom prebratia tejto smernice legálny, musí byť v súlade s právnymi predpismi Únie, ktoré podriaďujú právo na pobyt rovnakým podmienkam, ako sú podmienky stanovené v článku 7 tejto smernice.

70. Zostáva vymedziť, či skutočnosť, že článok 12 nariadenia č. 1612/68 patrí do koherentného „legislatívneho balíka“ vytvoreného so smernicou 2004/38, vyžaduje analogické uplatnenie článku 16 tejto smernice.

71. Zdá sa mi, že podstatou analýzy, ktorú treba vykonať na účely zodpovedania tejto otázky, je zakotvenie autonómnej povahy práva na pobyt v judikatúre.

72. Autonómia práva na pobyt totiž môže viesť k dvom protichodným úvahám.

26 — Pozri rozsudok Ziolkowski a Szeja (už citovaný, bod 28).

27 — Ako to Súdny dvor výslovne zdôrazňuje v bode 61 tohto rozsudku.

28 — Rozsudok C-147/11 a C-148/11.

29 — Rozsudok Lassal (už citovaný, bod 18).

73. Ako zdôrazňuje vláda Spojeného kráľovstva, dánska vláda a Komisia, zdá sa, že autonómna povaha práva na pobyt založená na článku 12 nariadenia č. 1612/68 bráni tomu, aby sa z neho analogicky stal ekvivalent druhého stupňa na stupnici progresívnej integrácie navrhnutej smernicou 2004/38, ktorý zodpovedá pobytu dlhšiemu ako tri mesiace.

74. Tvrdenie založené na autonómii práva na pobyt študujúcich detí je však vyvrátiteľné a možno predložiť radikálne odlišné posúdenie. Toto právo na pobyt bolo judikatúrou oslobodené od podmienky zdrojov a nemocenského poistenia, pretože „nevychádza z ekonomickej sebestačnosti…, ale zo skutočnosti, že cieľ nariadenia č. 1612/68, ktorým je voľný pohyb pracovníkov, si vyžaduje čo najlepšie podmienky začlenenia rodiny pracovníka v hostiteľskom členskom štáte“.[30] Pokiaľ deti a rodičia, ktorí sa o ne starajú, môžu požívať právo na pobyt dlhší ako tri mesiace, ktoré zodpovedá právu stanovenému v článku 7 smernice 2004/38, ale ktorého realizácia nezávisí od podmienok stanovených v tomto článku, predstavuje znovu zavedenie týchto podmienok na získanie postavenia osoby s trvalým pobytom paradox, ktorý je o to závažnejší, že zásada autonómie práva na pobyt, vytvorená s cieľom zvýhodniť dieťa tým, že bude oslobodené od akýchkoľvek podmienok ekonomickej sebestačnosti, sa v konečnom dôsledku otočí proti tomu, kto má toto právo využívať, pretože sa mu neumožní dosiahnuť postavenie osoby s trvalým pobytom.[31]

75. Navyše, znovuzavedenie požiadavky ekonomickej sebestačnosti na preukázanie dostatočnej integračnej väzby v spoločnosti hostiteľského členského štátu sa zdá byť málo zlučiteľné s myšlienkou, podľa ktorej právo na pobyt uznané migrujúcim pracovníkom a ich rodinným príslušníkom spočíva na domnienke integrácie vyplývajúcej zo vstupu na trh práce. Súdny dvor vo svojom rozsudku zo 14. júna 2012, Komisia/Holandsko[32], po tom, ako pripomenul rozdiel medzi migrujúcimi pracovníkmi a ich rodinnými príslušníkmi na jednej strane a občanmi Únie, ktorí sú ekonomicky neaktívni na druhej strane, zdôraznil, že pokiaľ ide najmä o migrujúcich pracovníkov, integračná väzba vyplýva najmä zo skutočnosti, že migrujúci pracovník sociálnymi dávkami, ktoré odvádza v hostiteľskom členskom štáte z činnosti, ktorú v ňom vykonáva, prispieva aj k financovanou sociálnych politík tohto štátu a musí z nich mať prospech za rovnaných podmienok ako vlastní pracovníci.[33]

76. Hoci sa integračná väzba nepredpokladá, ale musí sa preukázať, možno tiež tvrdiť, že skutočnosť, že dieťa po tom, ako sa usadí v tomto štáte v postavení rodinného príslušníka migrujúceho pracovníka, pred absolvovaním vysokoškolského štúdia dosiahne v hostiteľskom členskom štáte plné prvostupňové a druhostupňové vzdelanie, vytvára dostatočnú úroveň integrácie.

77. Aj keď citlivo vnímam tvrdenie založené na stupni skutočnej integrácie v hostiteľskom členskom štáte, ktoré ma viedlo k tomu, aby som vo svojich návrhoch prednesených vo veci vedúcej k vydaniu už citovaného rozsudku Ziolkowski a Szeja navrhol zahrnúť do pojmu legálny pobyt obdobia pobytov dosiahnuté výlučne v súlade s vnútroštátnym právom tým, že sa legálny pobyt v zmysle smernice 2004/38 stotožní s riadnym pobytom, domnievam sa, vo svetle tohto rozsudku, že obdobia pobytu dosiahnuté podľa článku 12 nariadenia č. 1612/68 nesmú byť zohľadnené na účely získania postavenia osoby s trvalým pobytom.

78. Nižšie uvedené úvahy vymedzujú môj názor.

30 — Rozsudok Texeira (už citovaný, bod 66).

31 — Pokiaľ ide o rovnako paradoxnú situáciu, pozri už citovaný rozsudok Dias. Posúdenie, podľa ktorého sa vydanie povolenia na pobyt musí považovať za deklaratórny a nie konštitutívny akt, obvykle výhodné pre občana Únie, pretože bráni kvalifikovať pobyt občana ako „nelegálny“ v zmysle práva Únie jedine na základe skutočnosti, že nedisponuje povolením na pobyt, sa obracia v jeho neprospech, pretože bráni tomu, aby bol pobyt občana Únie v zmysle práva Únie považovaný za „legálny“ iba z dôvodu, že takéto povolenie mu bolo platne vydané. Pozri tiež komentár k tomuto rozsudku KAUFF-GAZIN F.: *Revue Europe*, 2011, č. 10, komentár 337.

32 — Rozsudok C-542/09.

33 — Tamže, bod 66.

79. V prvom rade skutočnosť, že nariadenie č. 1612/68 je založené na domnienke integrácie alebo okolnosť, že študujúce dieťa môže najčastejšie odôvodniť skutočnú integračnú väzbu v hostiteľskom členskom štáte, nie sú relevantné z hľadiska získania postavenia osoby s trvalým pobytom.

80. Dôvody už citovaného rozsudku Ziolkowski a Szeja je možné, podľa môjho názoru, identifikovať v potrebe zachovania rovnováhy, ktorú chcel normotvorca Únie vytvoriť jednak medzi požiadavkami voľného pohybu a integrácie, a jednak finančnými záujmami členských štátov. Tento záujem na rovnováhe sa prejavuje prijatím náročnej koncepcie stupňa integrácie, keď Súdny dvor rozhodol, že „myšlienka integrácie, z ktorej vychádza právo na trvalý pobyt podľa článku… sa neopiera iba o priestorové a časové okolnosti, ale aj o kvalitatívne prvky súvisiace so stupňom integrácie v hostiteľskom členskom štáte“.[34] Pravdu povediac, pokiaľ sa „kvalita“ integrácie meria výlučne vzhľadom na podmienku ekonomickej sebestačnosti, mám pocit, že viac v súlade s realitou by bolo z toho vyvodiť záver, že podmienky získania práva na trvalý pobyt sú v konečnom dôsledku nezávislé od stupňa integrácie žiadateľa v hostiteľskom členskom štáte.

81. Článok 12 nariadenia č. 1612/68, ktorého účelom je umožniť dieťaťu migrujúceho zamestnanca študovať a dokončiť svoje štúdium tak, aby pracovník nebol odrádzaný od výkonu svojho voľného pohybu, sa uplatňuje na deti bývalých migrujúcich zamestnancov[35] a vyžaduje len, aby dieťa žilo so svojimi rodičmi alebo s jedným z nich v členskom štáte v čase, keď v ňom mal bydlisko aspoň jeden z jeho rodičov v postavení pracovníka.[36] Väzba s výkonom hospodárskej činnosti, ktorá sa považuje za umožňujúcu prezumovať dostatočnú úroveň integrácie, sa preto môže prejaviť ako veľmi slabá, najmä ak občan Únie, ktorého dieťa uplatňuje svoje práva, pracoval pred niekoľkými rokmi a počas veľmi krátkej doby. Zdá sa byť preto normálne vyžadovať od detí, ktoré študujú, aby oni sami splnili požiadavky smernice 2004/38.

82. Ak by sa pripustilo zohľadnenie období pobytu dosiahnutých na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68, mohlo by to viesť k prehĺbeniu, bez oprávneného dôvodu, rozdielu medzi dvoma kategóriami nečinných osôb, a to tých, ktoré môžu požívať práva iba pod podmienkou, že sú ekonomicky sebestačné, a tých, na ktoré sa táto požiadavka nevzťahuje iba z dôvodu, že ich právo na pobyt sa odvodzuje od práva na pobyt migrujúceho pracovníka.

83. V druhom rade zohľadnenie období pobytu dosiahnutých na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68 sa mi nezdá byť v súlade so všeobecnou štruktúrou ustanovení smernice 2004/38 týkajúcich sa podmienok na získanie práva na trvalý pobyt v prípade zachovania práva na pobyt napriek tomu, že nastane skutočnosť, ktorá spôsobuje stratu ich postavenia rodinného príslušníka občana Únie.

84. Hoci článok 12 ods. 2 a článok 13 ods. 2 smernice 2004/38 umožňujú za určitých podmienok rodinným príslušníkom občana Únie, ktorí sú štátni príslušníci tretieho štátu, získať samostatné právo na pobyt v prípade úmrtia alebo odchodu občana Únie, rozvodu, zrušenia manželstva alebo skončenia registrovaného partnerstva, obdobia dosiahnuté podľa tohto práva sa zohľadnia na účely získania práva na trvalý pobyt iba pod podmienkou, že títo rodinní príslušníci sami spĺňajú požadované podmienky.

85. Ešte významnejšie je poukázať na absenciu akéhokoľvek odkazu na získanie práva na trvalý pobyt v článku 12 ods. 3 smernice 2004/38, ktorého cieľom je práve podchytiť, v osobitnom prípade odchodu alebo úmrtia občana Únie, situáciu detí, ktoré sú zapísané vo vzdelávacej inštitúcii, a ich rodičov, ktorí sa o ne skutočne starajú.

34 — Rozsudok Dias (už citovaný, bod 64).

35 — Pozri rozsudok Komisia/Holandsko (už citovaný, bod 49 a citovanú judikatúru).

36 — Tamže, bod 50 a citovaná judikatúra.

86. Toto ustanovenie stanovuje, napriek odchodu alebo úmrtiu občana Únie, zachovanie práva na pobyt detí a rodičov, ktorí sa o ne skutočne starajú, bez ohľadu na štátnu príslušnosť, ak sa deti „zdržiavajú v hostiteľskom členskom štáte a sú tam zapísané vo vzdelávacej inštitúcii s cieľom štúdia, *až do ukončenia ich štúdií*“[37].

87. Predmet článku 12 ods. 3 smernice 2004/38 možno objasniť návrhom smernice predloženým 23. mája 2001 Komisiou[38], ktorý spresňuje, že „tento odsek legislatívne zakotvuje zásadu vyvodenú rozsudkom Súdneho dvora z 15. marca 1989, Echternach a Moritz, 389/87 a 390/87[39], a vzťahuje sa na situáciu detí občana Únie, ktoré nemajú štátnu príslušnosť členského štátu, študujú a integrovali sa do školského systému hostiteľského členského štátu a ktoré by sa iba ťažko integrovali do nového vzdelávacieho systému z jazykových, kultúrnych a iných dôvodov: tieto osoby môžu byť penalizované skutočnosťou, že rodič, občan Únie, opustí územie hostiteľského členského štátu z profesijných alebo iných dôvodov. Toto právo na pobyt, ktoré môže byť obmedzené na dĺžku štúdia, podlieha podmienke, že deti sa zapíšu do vzdelávacieho zariadenia druhého alebo ďalšieho stupňa, pretože to je práve úroveň štúdia, kedy sa integrácia do nového školského systému stáva náročnejšia“.[40] [*neoficiálny preklad*]

88. Článok 12 ods. 3 smernice 2004/38, z ktorého je zrejmý osobitný význam, ktorý táto smernica 2004/38 pripisuje situácii detí študujúcich v hostiteľskom členskom štáte a rodičov, ktorí sa o ne starajú[41], aj keď nezakladá samostatné a úplné právo na pobyt rovnocenné právu, ktoré vyplýva z článku 12 nariadenia č. 1612/68[42], sa priamo inšpiruje judikatúrou, ktorej *acquis* sa snaží konsolidovať, hoci len čiastočne.

89. Článok 18 smernice 2004/38, ktorý stanovuje získanie práva na trvalý pobyt rodinnými príslušníkmi, ktorí nemajú štátnu príslušnosť členského štátu, sa však týka iba rodinných príslušníkov občana Únie uvedených v článku 12 ods. 2 a v článku 13 ods. 2 tejto smernice s výnimkou detí zapísaných vo vzdelávacom zariadení uvedených v článku 12 ods. 3 tejto smernice, ktoré teda nemôžu získať právo na trvalý pobyt.

90. V dôsledku toho, ak by sa zohľadnili obdobia pobytu dosiahnuté na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68 na účely získania postavenia osoby s trvalým pobytom, vyplynul by z toho ťažko odôvodniteľný rozdielny režim.

91. Takto by napríklad dieťa, ktoré počas štyroch rokov býva so svojím otcom, občanom Únie, bez hospodárskej činnosti, ale disponujúcim dostatočnými zdrojmi a nemocenským poistením, nemohlo získať postavenie osoby s trvalým pobytom po jeho úmrtí, napriek tomu, že počas viacerých rokov študuje na území hostiteľského členského štátu, zatiaľ čo dieťa manžela občana Únie, ktorý sa rozviedol a opustil svoju rodinu po šiestich mesiacoch práce v inom členskom štáte, by mohlo požadovať zohľadnenie období pobytu zodpovedajúce jeho školskej dochádzke.

37 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

38 — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov [KOM(2001) 257 konečné znenie].

39 — Rozsudok, Zb. s. 723.

40 — Strana 16 bod 3 uvedeného návrhu smernice.

41 — Pozri v tomto ohľade bod 52 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci, ktorá viedla k vydaniu už citovaného rozsudku Teixeira. Pozri v prospech extenzívneho výkladu tohto ustanovenia, ktorý ide nad rámec jeho doslovného znenia predovšetkým s cieľom pokryť aj prípad rozvodu STARUP P. a ELSMORE M.-J.: Taking a logical or giant step forward? Comment on *Ibrahim* and *Teixeira*. In: *European Law Review* 2010, s. 571, osobitne s. 583.

42 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (už citovaný, bod 58) a Teixeira (už citovaný, bod 69).

92. V konečnom dôsledku, ak aj právo na pobyt podľa článku 12 nariadenia č. 1612/68, hoci svoj pôvod vyvodzuje z postavenia migrujúceho pracovníka rodiča, sa od neho oddelilo s cieľom, okrem iných dôsledkov, vyhnúť sa podmienke ekonomickej sebestačnosti, domnievam sa, že vzhľadom na výklad, ktorý Súdny dvor pripisuje pojmu legálny pobyt, táto výnimka sa nemôže rozšíriť na získanie postavenia osoby s trvalým pobytom.

93. Toto riešenie nie je samozrejme bez nedostatkov pre osoby, ktoré svoje práva vyvodzujú výlučne z článku 12 nariadenia č. 1612/68 a nemôžu preukázať, že spĺňajú podmienky stanovené v článku 7 smernice 2004/38. Situácia týchto osôb na konci ich štúdia, v ktorom majú záujem pokračovať, sa stáva neistá, pretože môžu byť vystavené opatreniam vyhostenia, hoci uplatnenie týchto opatrení môže byť predmetom preskúmania primeranosti z hľadiska zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život.

94. Nie je však nelogické myslieť si, že význam práv priznaných postavením osoby s trvalým pobytom, ktorého získanie poskytuje právo na sociálnu pomoc, pričom osoba nepodlieha žiadnej podmienke, musí byť vyvážený prísnosťou podmienok kladených na jeho získanie. Okrem toho formulácia prísnych, ale jasných podmienok na získanie tohto postavenia nepochybne zodpovedá požiadavke právnej istoty, ktorá by bola vážne spochybnená, ak by Súdny dvor spochybnil svoju nedávnu judikatúru vyplývajúcu z už citovaného rozsudku Ziolkowski a Szeja.

95. To sú dôvody, pre ktoré navrhujem Súdnemu dvoru, aby odpovedal na piatu otázku položenú vnútroštátnym súdom tak, že obdobia pobytu dosiahnuté výlučne na základe článku 12 nariadenia č. 1612/68 bez splnenia podmienok stanovených v článku 7 ods. 1 smernice 2004/38 nemôžu byť zohľadnené na účely získania práva na trvalý pobyt.

II – Návrh

96. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem Súdnemu dvoru, aby odpovedal na piatu prejudiciálnu otázku položenú Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, takto:

Obdobia pobytu dosiahnuté výlučne na základe článku 12 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva bez splnenia podmienok stanovených v článku 7 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, nemôžu byť zohľadnené na účely získania práva na trvalý pobyt stanoveného touto smernicou.